

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

Deze elektronische versie maakt het mogelijk alle documenten van de papieren versie te raadplegen, die op het internet beschikbaar zijn. Dit laatste is niet het geval voor bepaalde artikels van doctrine, die enkel in de papieren versie opgenomen zijn. Deze papieren versie is voorbehouden aan de leden en de diensten van het federale Parlement.

Alle elektronische adressen waren toegankelijk op de datum van verschijning van het dossier. Het is echter altijd mogelijk dat bepaalde adressen worden afgeschaft of veranderd.

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	2
EUROPESE UNIE.....	6
Officiële stukken.....	6
Links.....	6
BELGIË	7
Parlementaire stukken	7
Rechtsleer	8
Documenten	8
FRANKRIJK.....	10
Wetgeving	10
Parlementaire stukken	10
Documenten	10
Rechtsleer	11
NEDERLAND	12
Wetgeving	12
Parlementaire stukken	12
Commentaar.....	12
DUITSLAND	14
Wetgeving (selectie)	14
Parlementaire stukken	14
Commentaar.....	14
QUEBEC	16
Wetgeving	16
Rechtsleer	16
Links.....	17
VERGELIJKEND RECHT	18
BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES	19
Europese Unie.....	19
België	19
Frankrijk	22
Nederland.....	23
Quebec	24
Vergelijkend recht	26

Bibliotheek van het federaal Parlement Collectieve vordering dossier nr. 122 – 10.10.2012
--

INLEIDING

De juridische afhandeling van massaschade kan op diverse manieren gebeuren. Binnen de waaier van collectieve actiemogelijkheden zijn een aantal procedures geselecteerd die in dit dossier worden belicht.

Gezien de overvloed aan literatuur over dit onderwerp hebben we in het dossier een selectie uit de meest recente rechtsleer opgenomen. Verder werd een bibliografie toegevoegd met een keuze uit recente boeken en artikels die in de bibliotheek beschikbaar zijn.

De verscheidenheid van de nationale wetgevingen inzake collectieve vorderingen is niet bevorderlijk voor het vrij verkeer van goederen en diensten in de Europese Unie. Daarom worden er van de Europese Commissie sedert geruime tijd initiatieven verwacht om de regels m.b.t. de collectieve vordering te harmoniseren. In 2008 publiceerde de Commissie een groenboek en een witboek over dit onderwerp en in 2011 organiseerde ze een openbare raadpleging. Als gevolg van deze laatste stemde het Europees Parlement een resolutie waarin het aan de Commissie vraagt om haar inspanningen om tot een harmonisatie te komen, verder te zetten. Op dit ogenblik bestaat er echter, met uitzondering van bepaalde juridische instrumenten met beperkte draagwijdte (bijvoorbeeld in het mededingingsrecht), geen juridisch kader voor de collectieve vorderingen.

In België voorziet de regeringsverklaring in een procedure tot collectieve schadeafwikkeling ten bate van de consumenten.

Op dit moment bestaat er in het Belgisch recht geen procedure die aan de vertegenwoordiger van een groep benadeelde personen toelaat om zonder voorafgaandelijk mandaat in rechte op te treden met het oog op een vonnis dat kracht van gewijsde heeft ten opzichte van alle leden van de groep.

Tijdens de vorige legislatuur werd er een voorontwerp van wet betreffende de procedures tot collectieve schadeafwikkeling opgesteld. Terzake werden

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

verscheidene adviezen uitgebracht, maar het werd uiteindelijk niet in het Parlement neergelegd.

Momenteel zijn er verscheidene wetsvoorstellen hangend om verschillende procedures voor collectieve vorderingen in het leven te roepen.

In Frankrijk werden er, in de loop van de vorige legislaturen, verschillende wetsontwerpen en wetsvoorstellen neergelegd teneinde in het consumentenrecht een groepsvordering in te voeren, maar geen enkele van deze teksten werd uiteindelijk wet.

Tijdens de huidige legislatuur werd op 24 juli 2012 in de Assemblée Nationale een nieuw wetsvoorstel ingediend om de collectieve vordering voor consumenten in te voeren. Twee nieuwe wetsontwerpen, die aangekondigd werden door de minister van justitie en de onderminister belast met de sociale en solidaire economie en consumentenzaken, zullen in de loop van de volgende lente in de Assemblée Nationale voorgesteld worden. Het verslag van de Raad voor Economische Analyse van 11 september 2012 m.b.t. de economische bescherming van de consument vormt een nuttig analysekader voor het wetsontwerp over consumentenzaken, dat voorbereid wordt door de onderminister belast met de sociale en solidaire economie en consumentenzaken.

In Nederland zijn de belangrijkste regelingen om collectieve vorderingen in te stellen het collectief actierecht krachtens art. 3 : 305a e.v. B.W. en de Wet Collectieve afwikkeling massaschade (WCAM). Het art. 3:305a B.W. is een collectief actierecht voor belangenorganisaties met een 'opt-in' karakter, waarbij geen schadevergoeding in geld mogelijk is.

In dit dossier wordt de aandacht toegespitst op de wet collectieve afwikkeling massaschade, die volgens de wetgever de meest wenselijke aanvulling vormde op voormelde bepaling. Deze wet maakt het mogelijk de rechter te verzoeken een overeenkomst tot collectieve schadeafwikkeling verbindend te verklaren voor de hele groep van benadeelden. Daarbij is er een 'opt out' mogelijk na de bekendmaking van de beschikking tot verbindendverklaring.

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

Thans is er een wetswijziging hangend tot o.m. de invoering van een preprocesuele verschijning en een aantal technische verbeteringen.

In Duitsland bestaan er verschillende mogelijkheden om collectieve belangen te verdedigen. Het wetboek van burgerlijke rechtsvordering bevat een aantal bepalingen terzake, zoals § 59 e.v. dat de gezamenlijke vordering regelt en § 79, dat een vorderingsrecht inhoudt voor consumentenverenigingen.

De consumentenverenigingen of andere belangenverenigingen kunnen ook optreden in het kader van het concurrentierecht. Zo zijn er § 8 en § 10 van de wet tegen oneerlijke concurrentie (Gesetz gegen unlauteren Wettbewerb – UWG) en de wet tegen beperking van concurrentie (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen – GWB). In sommige gevallen is ook winstafroming mogelijk bij foutief optreden van bedrijven.

Daarnaast kunnen bepaalde verenigingen ook een vordering tot wel of niet handelen instellen (Unterlassungsklagengesetz – UKlaG).

Ook in het milieurecht zijn collectieve acties mogelijk.

In het kader van dit dossier gaat de aandacht naar het 'Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz '(KapMuG). Deze wet biedt de mogelijkheid tot een vorm van collectief optreden met een beperkt toepassingsgebied, m.n. voor geschillen op de kapitaalmarkt. De wet is beperkt in de tijd en treedt buiten werking op 31 oktober 2012. De werking werd geëvalueerd en er is een ontwerp om de regeling te herschrijven. De basisprincipes blijven bestaan, mits enkele aanpassingen. Tijdens de parlementaire behandeling werd het initiële ontwerp op enkele punten gewijzigd(stuk 17/10160).

Zo zou de nieuwe regeling opnieuw beperkt zijn in de tijd, m.n. tot 31 oktober 2020 en dan opnieuw worden geëvalueerd.

Bij het afsluiten van dit dossier was de nieuwe regeling nog niet van kracht en voor de teksten terzake moeten de parlementaire stukken worden geraadpleegd.

In Quebec bestaat er sedert 1978 een procedure voor collectieve vorderingen. Deze beperkt zich niet tot een bepaald rechtsdomein. Ze maakt het mogelijk voor een fysiek persoon of rechtspersoon om in rechte op te treden in naam van

Bibliotheek van het federaal Parlement Collectieve vordering dossier nr. 122 – 10.10.2012
--

alle personen die dezelfde schade lijden, zonder dat hun voorafgaande toestemming vereist is (opt-outsysteem).

De procedure bestaat uit drie stappen: een eerste fase waarin de ontvankelijkheid van de vordering beoordeeld wordt, gevolgd door een uitspraak ten gronde en de publicatie van een advies, en tenslotte de derde fase waarin de beslissing uitgevoerd wordt en de schadevergoedingen verdeeld worden. Er bestaat een hulpfonds voor collectieve vorderingen dat, onder bepaalde voorwaarden, de kosten verbonden aan de collectieve vorderingen kan dragen.

In het kader van dit dossier hebben we ons beperkt tot de belangrijkste wettelijke bepalingen m.b.t. de collectieve vordering in Quebec en enkele pertinente doctrine-artikels over het onderwerp.

Marc Dethier

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

EUROPESE UNIE

Officiële stukken

Openbare raadpleging "Naar een coherente Europese aanpak op het gebied van collectief verhaal", 4 februari 2011

Werkdocument

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/nl.pdf

Bijdragen

http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/opinion/110430_en.htm

Resolutie van het Parlement, 2 februari 2012

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0//NL>

Groenboek over het collectief verhaal voor consumenten, 27 november 2008

http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/greenpaper_nl.pdf

Links

Europese commissie. DG gezondheid en consumenten. Collectieve vorderingen.

http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/collective_redress_en.htm#Consultation

Europese commissie. DG concurrentie. Collectieve vorderingen.

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/collective_redress_en.html

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

BELGIË

Parlementaire stukken

Wetsvoorstel van 17 februari 2012 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het invoeren van een collectieve procedure betreft, , Parl. St., Senaat, G.Z. 2011-2012, nr. 5-1493/1

<http://www.senate.be/www/webdriver?MITabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83888324>

Wetsvoorstel van 6 februari 2012 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het instellen van een collectieve rechtszaak betreft, Parl. St., Kamer, G.Z. 2011-2012, DOC 53 2035/001

<http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/53/2035/53K2035001.pdf>

Wetsvoorstel van 16 november 2011 tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen, Parl. St., Senaat, G.Z. 2011-2012, nr. 5-1330/1

<http://www.senate.be/www/webdriver?MITabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83887970>

Wetsvoorstel van 3 november 2011 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen, , Parl. St., Senaat, G.Z. 2011-2012, nr. 5-1293/1

<http://www.senate.be/www/webdriver?MITabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83887938>

Wetsvoorstel van 12 oktober 2011 tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen, Parl. St., Senaat, G.Z. 2011-2012, nr. 5-1264/1

<http://www.senate.be/www/webdriver?MITabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83887886>

Wetsvoorstel van 19 juli 2011 tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen, Parl. St., Kamer, G.Z. 2010-2011, DOC 53 1693/001

<http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/53/1693/53K1693001.pdf>

Wetsvoorstel van 14 juli 2011 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen, Parl. St., Kamer, G.Z. 2010-2011, DOC 53 1680/001

<http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/53/1680/53K1680001.pdf>

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

Wetsvoorstel van 13 september 2010 tot aanvulling van artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 3 van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, met het oog op de instelling ten voordele van de verenigingen van een rechtsvordering ter verdediging van collectieve belangen, Parl. St., Kamer, B.Z. 2010, DOC 53 0153/001

<http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/53/0153/53K0153001.pdf>

Rechtsleer

BALATE, E., « Procédure de réparation collective : où en sont les projets belges et européens ? », *Justice en ligne*, 26 mars 2012

<http://www.justice-en-ligne.be/article423.html>

LODEWIJCKX, S., CATTEAU, A., « Invoering van « class actions » in België : welke gevolgen voor de verzekeringssector ?, *Verzekeringsnieuws*, 2011, afl. 43, 1-20

http://www.lydian.be/sites/default/files/uploads/publications/nbvn_nn_0043.pdf

JOTTRAND, J.-M., Vers une « class action » en droit belge, *La Tribune de l'O.B.F.G.*, liv.39, 2010, 27-29

<http://www.avocats.be/files/publications/tribunes-papier/tribune39final.pdf>

PALSTERMAN, T., *Class actions in België : een nuttig instrument ?*, Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2009-2010

<http://www.arbitration-adr.org/documents/?i=178>

Documenten

Memorie van toelichting van het voorontwerp van wet betreffende de procedure tot collectieve schadeafwikkeling (september 2009)

<http://www.classaction.nautadutilh.com/documents/More/Memorie%20van%20toelichting.pdf>

Voorontwerp van wet betreffende de procedure tot collectieve schadeafwikkeling (september 2009)

http://economie.fgov.be/nl/binaries/Class_actions_nl_Loi_modifiant_le_Code_judiciaire_avec_appel_tcm325-77473.pdf

Voorontwerp van wet betreffende de gerechtelijke aspecten van de procedure tot collectieve schadeafwikkeling (september 2009)

http://economie.fgov.be/nl/binaries/Class_actions_nl_Loi_modifiant_le_Code_judiciaire_avec_appel_tcm325-77473.pdf

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

Advies van de Hoge Raad voor de Justitie over het wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het invoeren van een collectieve procedure betreft. (december 2009)

<http://www.csj.be/doc/advice/avis171209.pdf>

Advies van de hoge Raad voor de zelfstandigen en de KMO over een wetsontwerp betreffende de procedures tot collectieve schadeafwikkeling (december 2009)

<http://www.hrzkmo.fgov.be/Portals/hrzkmo/nl/Advies%20per%20datum/2009/640%20N%20Kmo%20beleid%20-%20Class%20action.pdf>

Advies van de Raad voor het Verbruik over een voorontwerp van wet betreffende de procedures tot collective schadeafwikkeling (april 2010)

http://economie.fgov.be/nl/binaries/RvV_426_action_collective_NL_29_04_2010_tcm325-101002.pdf

Voorstel van de Orde van de Vlaamse balies over de class action

<http://www.advocaat.be/UserFiles/Positions/OVB-wetsvoorstel%20class%20actions%20website.pdf>

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

FRANKRIJK

Wetgeving

Code de la consommation : art. L 421-1 e.s.

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000006292698&idSectionTA=LEGISCTA000006161897&cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20121024>

Code de la consommation : art. L 422-1 e.s.

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=4C895D5CE12D2E0E0664BA119FA5CB81.tpdjo14v_1?idSectionTA=LEGISCTA000006146597&cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20121024

Parlementaire stukken

Proposition de loi visant à instaurer le recours collectif de consommateurs n° 110, déposée le 24/07/2012 à l'Assemblée nationale

<http://www.assemblee-nationale.fr/14/pdf/propositions/pion0110.pdf>

Projet de loi modifié par le Sénat, renforçant les droits, la protection et l'information des consommateurs n° 4141, transmis le 23/12/2011 à l'Assemblée nationale

<http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/projets/pl4141.pdf>

Documenten

Protection du consommateur : un projet de loi pour 2013

<http://www.economie.gouv.fr/protection-consommateur-projet-loi-pour-2013>

Consultation sur l'action de groupe « à la française », 12/10/2012

<http://www.economie.gouv.fr/action-de-groupe-a-la-francaise#xtor=RSS-11>

Rapport du Conseil d'analyse économique du 10/09/2012 : La protection du consommateur : rationalité limitée et régulation

<http://www.cae.gouv.fr/IMG/pdf/101.pdf>

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/124000494/0000.pdf>

Bibliothèque van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

Autorité des marchés financiers, Groupe de travail présidé par Jacques Delmas-Marsalet et Martine Ract-Madoux, « Rapport relatif à l'indemnisation des préjudices subis par les épargnants et les investisseurs », 2011, 46p.

http://www.amf-france.org/documents/general/9822_1.pdf

Autorité des marchés financiers , « Synthèse de la consultation publique sur le rapport du groupe de travail sur l'indemnisation des préjudices subis par les épargnants et les investisseurs » , 2011, 9

http://www.amf-france.org/documents/general/9967_1.pdf

TRANS EUROPE EXPERTS, « Réponse à la Consultation publique de la Commission européenne : Renforcer la cohérence de l'approche européenne en matière de recours collectifs », *SEC*, 2011, 173 final

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/tee_fr.pdf

Rapport d'information (n° 499) du 26/05/2010 du Sénat fait au nom de la Commission des Lois par le Groupe de travail sur l'action de groupe

<http://www.senat.fr/rap/r09-499/r09-4991.pdf>

Rapport d'information (n° 558) du 15/07/2009 du Sénat fait au nom de la Commission des Lois par le Groupe de travail relatif à la responsabilité civile

<http://www.senat.fr/rap/r08-558/r08-5581.pdf>

Rechtsleer

X, « Recours collectifs – quels enjeux stratégiques et économiques ? », Colloque du Centre européen de droit et d'économie de l'ESSEC, *revue Lamy de la Concurrence*, 2011, 28, 145-187

http://www.essec.fr/fileadmin/user_upload/Homepage/Actualites/2011/11/Recours-collectifs-quels-enjeux-strategiques-economiques.pdf

Bibliotheek van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

NEDERLAND

Wetgeving

Burgerlijk wetboek, boek 7, art. 900-910

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0005290/volledig/>

Wetboek van burgerlijke rechtsvordering: art. 392 - 394, art. 1013-1018

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0001827/volledig/>

Burgerlijk wetboek, boek 3, art. 305a-305d

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/volledig/>

Parlementaire stukken

Wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering en de Faillissementswet teneinde de collectieve afwikkeling van massavorderingen verder te vergemakkelijken. (Wet tot wijziging van de Wet collectieve afwikkeling massaschade)

Stukken II Kamer 33.126, nr 1 ev.

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/resultaat/?zkt=Uitgebreid&pst=ParlementaireDocumenten&dpr=Alle&spd=20120717&epd=20120717&dosnr=33126&kmr=EersteKamerderStatenGeneraal%7cTweedeKamerderStatenGeneraal%7cVerenigdeVergaderingderStatenGeneraal&sdt=KenmerkendeDatum&par=Kamerstuk%7cNiet-dossierstuk%7cBijlage&dst=Onopgemaakt%7cOpgemaakt%7cOpgemaakt+na+onopgemaakt&isp=true&pnr=1&rpp=10>

Evaluatie van de wet collectieve afwikkeling massaschade.

Stuk II Kamer, 31.762, nr 1.

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/resultaat/?zkt=Uitgebreid&pst=ParlementaireDocumenten&dpr=Alle&spd=20120717&epd=20120717&dosnr=31762&kmr=EersteKamerderStatenGeneraal%7cTweedeKamerderStatenGeneraal%7cVerenigdeVergaderingderStatenGeneraal&sdt=KenmerkendeDatum&par=Kamerstuk%7cNiet-dossierstuk%7cBijlage&dst=Onopgemaakt%7cOpgemaakt%7cOpgemaakt+na+onopgemaakt&isp=true&pnr=1&rpp=10>

Commentaar

Massaschade

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bescherming-van-consumenten/massaschade>

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

Individueel of collectief procederen bij massaschade. WODC 2010
<http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/collectief-procederen.aspx>

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

DUISSLAND

Wetgeving (selectie)

Gesetz über Musterverfahren in kapitalmarktrechtlichen Streitigkeiten. KapMuG

<http://www.gesetze-im-internet.de/kapmug/>

http://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/pdfs/KapMuG_english.pdf

Parlementaire stukken

Entwurf eines Gesetzes zur Reform des Kapitalanleger- Musterverfahrensgesetzes
Drucksache 17/10160

<http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/17/101/1710160.pdf>

Commentaar

Pressemitteilung: Rechtsschutz für Kapitalanleger wird gestärkt

http://www.bmj.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2012/20120629_Rechtsschutz_fuer_Kapitalanleger_wird_gestaerkt.html?nn=1930246

Kapitalanleger: nicht nur Beifall für entfallende Gesetzesbefristung

http://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2012/38659810_kw16_pa_recht/index.html

Overview of existing collective redress schemes in EU member states. Directorate general for internal policies. Policy department A: economic and scientific policy. July 2011

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110715ATT24242/20110715ATT24242EN.pdf>

Les actions de groupe. Les documents de travail du sénat.

http://www.senat.fr/lc/lc206/lc206_mono.html

Evaluierung der Effektivität kollektiver Rechtsschutzinstrumente für Verbraucher im nationalen Recht und rechtliche Bewertung ausgewählter Ansätze zu ihrer Fortentwicklung. 2010

<http://download.ble.de/09HS011.pdf>

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

Evaluation des Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetzes. 2009

http://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/pdfs/Abschlussbericht_KapMuG_Frankfurt%20School_2009.pdf?__blob=publicationFile

Class actions, group litigation & other forms of collective litigation. 2007

http://globalclassactions.stanford.edu/sites/default/files/documents/Germany_National_Report.pdf

Bibliothèque van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

QUEBEC

Wetgeving

Code de procédure civile, articles 999 à 1052

http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/C_25/C25.HTM

Loi sur le recours collectif

http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=%2F%2FR_2_1%2FR2_1.htm

Règlement de procédure de la Cour supérieure du Québec en matière civile, articles 54 à 69

<http://www.tribunaux.qc.ca/c-superieure/regle-pratique/ch12-recours.html>

Règlement sur le pourcentage prélevé par le Fonds d'aide aux recours collectifs

http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=3&file=/R_2_1/R2_1R2.HTM

Rechtsleer

FINN, S., « Le recours collectif : une procédure particulière », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2012, vol.345, 1-9

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/345/15279/index.html

TREMBLAY, G., FINN, S., KNAI, M., "Le passé n'est qu'un prologue: trente-deux années plus tard, les intentions du législateur en matière de recours collectifs ont-elles été réalisées ? » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2010, vol.327, 165-182

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/327/2034/index.html

ELNEMR, S., « Le fonds d'aide aux recours collectifs : trente ans plus tard » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2010, vol.327, 3-29

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/327/2029/index.html

CHATELAIN, C., DE L'ETOILE, V., "Les 4.2 critères pour autoriser l'exercice d'un recours collectif", in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2010, vol.327, 209-231

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/327/2036/index.html

Bibliothèque van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

LINCOURT, J.P., SAINT-ONGE, J., « La définition du groupe : pierre angulaire du recours collectif », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2008, vol.295, 157-169

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/295/818/index.html

PILON, C, "Les étapes préalables à l'autorisation du recours collectif: des moyens préliminaires à la permission de présenter une preuve appropriée", in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2007, vol.278, 341-380

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/278/415/index.html

DESMEULES, C., CONTE, S., "La preuve admissible au stade de la requête pour autorisation d'exercer un recours collectif", in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2006, vol.254, 3-26

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/254/577/index.html

SIMARD, M, "L'octroi de dommages par jugement final en matière de recours collectif", in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2006, vol.254, 69-107

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/254/580/index.html

CONTE S., CHRETIEN, J., TAYLOR K., "les recours collectifs: la jurisprudence en évolution" in Barreau du Québec, , Service de la formation continue, *La réforme du code de procedure civil trois ans plus tard*, 2006, vol.242, 31-60

http://www.caij.qc.ca/doctrine/developpements_recents/242/index.html

Links

Fonds d'aide aux recours collectifs

<http://www.farc.justice.gouv.qc.ca/#>

Cour supérieure du Québec. Registre des recours collectifs

<http://services.justice.gouv.qc.ca/dgsj/rrc/Accueil/Accueil.aspx>

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

VERGELIJKEND RECHT

Powers of the judge in collective redress proceedings. Report compiled and written by Elodie Falla under the supervision of Professors Andrée Puttemans and Hakim Boularbah. Université libre de Bruxelles. February 2012

<http://www.beuc.org/custom/2012-00227-01-E.pdf>

Overview of existing collective redress schemes in EU member states. Directorate general for internal policies. Policy department A: economic and scientific policy.

July 2011

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110715ATT24242/20110715ATT24242EN.pdf>

BEUC. Country survey of collective redress mechanisms (updated in December 2011)

<http://www.beuc.org/custom/2011-10006-01-E.pdf>

Les actions de groupe. Les documents de travail du Sénat. Mai 2010

<http://www.senat.fr/lc/lc206/lc206.html>

Strooischade : Een verkennend (rechtsvergelijkend) onderzoek naar de mogelijkheden tot optreden tegen strooischade. Juli 2009

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/10/08/onderzoek-strooischade-bijlage-1b.html>

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES

Europese Unie

STRUYVEN D., « De groepsvordering of *class action*: een valkuil voor bedrijven en... consumenten? », *Orde van de dag*, 2011, afl.54, 66-69

SIBONY A.L., « Les actions collectives en droit européen: cent fois sur le métier... », *R.E.D.C.*, 2010, liv.3, 577-602

SCOURTI N., ROUVEURE I., « Les recours collectifs pour les consommateurs », *R.E.D.C.*, 2010, liv.3, 603-616

STUYCK J., « Les actions collectives pour les consommateurs – Initiatives européennes », in A. Legendre (coord.), *L'action collective ou action de groupe : se préparer à son introduction en droit français et en droit belge*, Larcier, Bruxelles, 2010, 57-68

LAFFINEUR J., « Les impacts socio-économiques de l'action collective : éléments de réflexion appliqués au contexte de l'Union européenne », *R.E.D.C.*, 2008, liv. 1, 44-65

MATTIL P., DESOUTTER V., « Le recours collectif européen. État de la situation. – Le recours collectif européen sous la perspective des droits communautaire et comparé », *Revue de droit bancaire et financier*, 2008, liv.4, n° 26, 88-94

België

BOONE, R., « De lange weg naar een Belgische class action-regeling », *Juristenkrant*, 2012, afl. 242, 8-9

FRANKIGNOUL, L., « L'action en réparation collective ou un mécanisme procédural permettant de prendre le droit au sérieux », *T.B.B.R.*, 2012, liv. 5, 194-207

VOET, S., *Een Belgische vertegenwoordigende rechtsvordering*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 433 p.

VOET, S., « Nederlandse class action-regeling : lessen voor België ? », *Juristenkrant*, 2012, afl. 248, 12-13

BOONE, R., « België heeft class action-regeling nodig », *Juristenkrant*, 2011, afl. 229, 8

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

BOULARBAH, H., « Des « actions groupées » vers « l'action de groupe » : quelle valeur ajoutée pour l'avocat ? » in X., *La valeur ajoutée de l'avocat*, Actes du Congrès de l'O.B.F.G. du 17 février 2011, Limal, Anthemis, 2011, 33-85

BOULARBAH, H., « Le Code judiciaire est-il adapté (en l'état actuel) aux actions tendant à la réparation d'un préjudice de masse ? », in ENGLEBERT, J. (ed.), *Questions de droit judiciaire inspirées de l'affaire Fortis*, Bruxelles, Larcier, 2011, 81-112

DE BAERE, E., « Belgische class action is lijdend voorwerp », *Juristenkrant*, 2011, afl. 227, 10

DE BIE, N., « Groepsvorderingen, de missing link in ons recht », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 75-80

FRANKIGNOUL, L., « Un projet belge de recours collectif au regard des modèles espagnol et québécois », *Rev.dr.ULg*, 2011, liv. 2, 219-242

HOFSTRÖSSLER, P., « Een belgische class action : de OVB schrijft » in X., *Liber amicorum Jo Stevens*, Brugge, Die Keure, 2011, 353-383

HOFSTRÖSSLER, P., « Waarom een « class action » in België ? Krijtlijnen van het voorstel van de Orde van Vlaamse Balies », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 95-103

LODEWIJCKX, S., CATTEAU, A., « Introduction des « class actions » en Belgique : opportunité ou menace pour les assureurs ? », *Bull.ass.*, 2011, liv. 374, 4-20

LODEWIJCKX, S., CATTEAU, A., « Invoering van « class actions » in België : welke gevolgen voor de verzekeringssector ? », *Verzekeringsnieuws*, 2011, afl. 43, 1-20

LODEWIJCKX, S., WILLEMS, J., « Class actions : massaschade voor ondernemingen en verzekeraars », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 55-64

PIERS, M., DE BAERE, E., « Collectief slachtofferschap in rechtsvergelijkend perspectief », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 17-28

ROBYNS, W., « Collectieve afhandeling van massaschade : een reactie uit de verzekeringswereld », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 71-74

STRUYVEN, D., « De groepsvordering of « class action » : een valkuil voor bedrijven en...consumenten ? », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 65-70

Taelman, P., Voet, S., « Belgium and collective redress : the last of the European Mohicans », in DIRIX, E., LELEU Y.-H., (ed.), *The Belgian reports at*

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

the Congress of Washington of the International Academy of Comparative Law, Bruxelles, Bruylant, 2011, 305-346

X., « Class actions. Tegengewicht voor klassenjustitie ? », *Orde van de dag*, 2011, afl 54, 1-103

VANDE WALLE, G., « Conflictafhandeling bij collectieve schade : op zoek naar herstel », *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 7-15

DE BAERE, E., « Advocatuur en class action : collectieve off-day ? », *Juristenkrant*, 2010, afl. 206, 10-11

JOTTRAND, J.-M., « Vers une « class action » en droit belge », *La tribune de l'O.B.F.G.*, 2010, liv. 39, 27-29

LEGENDRE, A. (coord.), *L'action collective ou action de groupe : se préparer à son introduction en droit français et en droit belge*, Bruxelles, Larcier, 2010, 123 p.

PUTTEMANS, A., « L'introduction d'une forme d'action collective en droit belge », in LEGENDRE, A. (coord.), *L'action collective ou action de groupe : se préparer à son introduction en droit français et en droit belge*, Bruxelles, Larcier, 2010, 19-46

STEVENS, J., « Class action : de OVB reageert », *Juristenkrant*, 2010, afl.207, 11

CAUFFMAN, C., « Een model voor een Belgische class action ? De advocatuur neemt het voortouw », *R.W.*, 2009-10, afl. 17, 690-708

DE BAERE, E., « Massaschade, massakritiek ? », *Juristenkrant*, 2009, afl. 194, 10-11

ALLEMEERSCH, B., PIERS, M., « Class action – Eenvoudiger rechtstoegang voor de consument ? », *D.C.C.R.*, 2008, afl. 79, 3-56

CLOSSET-MARCHAL, G., VAN COMPERNOLLE, J. (ed.), *Vers une « class action » en droit belge ? Naar een « class action » in het Belgisch recht ?*, Brugge, Die Keure, 2008, 200 p.

EYSKENS, W., KALUMA, N., « La class action et le droit belge. Va-et-vient de part et d'autre de l'Atlantique », *J.T.*, 2008, liv. 6319, 481-488

STOOP, E., « Class action », *Ad Rem*, 2008, afl. 5, 29-39

VOET, S., "Belang (en hoedanigheid) als voorwaarde(n) van de burgerlijke rechtsvordering : een update en knelpunten inzake collectief procederen" in SERRUS, D., *Actualia gerechtelijk recht*, Bruxelles, Larcier, 2008, 85-126

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

DE BAERE, E., « Procederen in zaken van massaschade : naar een class action in Belgisch recht ? », *T.P.R.*, 2007, afl. 1, 7-64

HORMANS, Guy, « La défense des intérêts individuels par la voie collective », in *En hommage à Francis Delpérée. Itinéraires d'un constitutionnaliste*, Bruxelles, Bruylant, 2007, 647-657

Frankrijk

« Action de groupe : enfin ça avance », Entretien avec Florence G'Sell, *Gazette du Palais*, 2012, n°274 à 276, 7-8

X, « Rapport du Conseil d'analyse économique et un projet de loi pour 2013 », *La Semaine juridique Edition générale*, 2012, liv.38, n° 991, 1680

du CHASTEL, A., « L'action de groupe en France : mythe ou réalité ? », *La Semaine juridique Edition générale*, 2012, liv.36, n° 926, 1545-1546

de LAFORCADE, A., « L'évolution du droit d'agir des associations de consommateurs : vers un détachement du droit pénal de leur action en justice », *R.T.D.C.*, 2011, liv.4, 711-720

DEBET, A., « Interdiction pour une association de consommateurs de solliciter un mandat pour agir en justice par le biais d'un site Internet », *Communication Commerce électronique*, 2011, liv.9, comm.77

DUBOS, J.-F. et CREPIN, F., «Affaire Vivendi. Quand le juge américain s'érige en défenseur de la souveraineté judiciaire française », *La Semaine juridique Edition générale*, 2011, liv.36, n° 944, 1561-1567

LAGARDE, X., « Coup de frein sur l'action des associations », *Revue de droit bancaire et financier*, 2011, liv.5, comm.156

MUSSO, C., « Recours collectifs et droits des consommateurs : des possibilités d'une action de groupe efficace et encadrée », *Revue Lamy de la Concurrence*, 2011, liv.28, 162-165

RIFFAULT-SILK, J., « Quelles évolutions possibles du droit national en matière de recours collectifs ? », *Revue Lamy de la Concurrence*, 2011, liv.28, 181-186

SPITZ, N., « Possibilités ouvertes en droit financier et protection des épargnants », *Revue Lamy de la Concurrence*, 2011, liv.28, 165-168

TEMPLE, H., « Modes d'action et résultats en France », *Revue Lamy de la Concurrence*, 2011, liv.28, 147-151

Bibliotheek van het federaal Parlement
Collectieve vordering
dossier nr. 122 – 10.10.2012

X, « Recours collectifs – quels enjeux stratégiques et économiques ? », Colloque du Centre européen de droit et d'économie de l'ESSEC, *Revue Lamy de la Concurrence*, 2011, liv.28, 145-187

PIEDELIEVRE, S., « Remarques sur l'action en justice des consommateurs », in *Leçons du Droit Civil – Mélanges en l'honneur de François Chabas*, Bruxelles, Bruylant, 2011, 789-801

Autorité des marchés financiers, *Synthèse de la consultation publique sur le rapport du groupe de travail sur l'indemnisation des préjudices subis par les épargnants et les investisseurs*, 2011, 9 p.

Autorité des marchés financiers, Groupe de travail présidé par Jacques Delmas-Marsalet et Martine Ract-Madoux, *Rapport relatif à l'indemnisation des préjudices subis par les épargnants et les investisseurs*, 2011, 46 p.

FIEVEE, A., « L'action de groupe ... ou l'introduction d'une nouvelle voie de droit. Réflexions sur les travaux en cours », *Revue Contrats Concurrence Consommation*, 2010, liv.12, étude 14

PATETTA, G., « Opportunité du choix de l'opt-in/opt-out. Le point de vue de l'UFC Que Choisir », in LEGENDRE, A. (coord.), *L'action collective ou action de groupe : se préparer à son introduction en droit français et en droit belge*, Bruxelles, Larcier, 2010, 87-92

LEGENDRE, A. (coord.), *L'action collective ou action de groupe : se préparer à son introduction en droit français et en droit belge*, Bruxelles, Larcier, 2010, 123 p.

Nederland

KUIPERS, J-J., "La loi sur le règlement collectif de dommages de masse aux Pays-Bas et ses ambitions dans l'espace judiciaire européen", *R.I.D.C.*, 2012, liv. 1, 213-243

VAN DIJCK, G., VAN DOORN, K., TZANKOVA, L., "Reguleren van de afwikkeling van massaschade", *Nederlands Juristenblad*, 2011, afl. 21, 1383-1389.

VAN DOORN, K., "De Nederlandse wet collectieve afwikkeling massaschade : een slachtoffervriendelijke afwikkeling ?", *Orde van de dag*, 2011, afl. 54, 29-38

KROES, C. F., « Collectieve actie », *Nederlands Juristenblad*, 2008, afl. 11, 643-644

Bibliotheek van het federaal Parlement Collectieve vordering dossier nr. 122 – 10.10.2012
--

HARTLIEF, T., "De twee werelden van massaschade", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2595-2596

BARENDRECHT, M., TZANKOVA, L., "Massaschade : coördinatie gevraagd", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2597

KRANS, H.B., "Des en Dexia : de eerste ervaringen met collectieve afwikkeling van massaschade", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2598-2604

BAERENDRECHT, J.M., VAN DOORN, C.J.M., "Richtpunten voor massale geschillen : het schikkingsspel in de aandelenleaseaffaire", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, p. 2605-2612

GIESEN, I., "De rol van de rechter bij massaschade : maatwerk of partijautonomie", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2613-2614

FRENK, N., "In der minne geschikt !", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2615-2620

CROISET VAN UCHELEN, A., HERMANS R, LEMSTRA, J., LUNSINGH SCHEURLEER, D., "Mission statement van een gelegenheidscoalitie", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2621-2624

VAN DEN BIGGELAAR, P.J.M., LOOS, M.B.M., "Concentratie rechtsbijstand in massaschade loont", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2625-2632

SCHONEWILLE, W.M., "De financiering van collectieve acties", *Nederlands Juristenblad*, 2007, afl. 41, 2633

Quebec

BISSON, D., « Quelques considérations de base relative aux recours collectifs dits « nationaux » au Québec » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2012, vol.345, 13-43

CARRON, C.A., « La quiétude et la règle de minimis : le recours collectif pour inconvénients mineurs », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2012, vol.345, 47-59

FINN, S., « Le recours collectif : une procédure particulière », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2012, vol.345, 1-9

DE L'ETOILE, V., CHATELAIN, C., « L'injonction collective : le recours collectif et l'injonction, un mariage heureux ? », *Revue du Barreau*, 2011, tome 70, 63-96

Bibliothèque van het federaal Parlement

Collectieve vordering

dossier nr. 122 – 10.10.2012

CHATELAIN, C., DE L'ETOILE, V., « Les 4.2 critères pour autoriser l'exercice d'un recours collectif » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2010, vol.327, 209-231

ELNEMR, S., « Le fonds d'aide aux recours collectifs : trente ans plus tard » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2010, vol.327, 3-29

TREMBLAY, G., FINN, S., KNAI, M., « Le passé n'est qu'un prologue: trente-deux années plus tard, les intentions du législateur en matière de recours collectifs ont-elles été réalisées ? » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2010, vol.327, 165-182

BELLEAU, D., NASR, M., SCOTT, A., « Les recours collectifs nationaux au Québec- Mais de quelle nation s'agit-il ? » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2009, vol.312, 17-60

BERTRAND, L., « Services essentiels et recours collectif : y a-t-il double emploi ? », *Revue du Barreau*, 2009, vol.68, 65-90

LINCOURT, J.P, SAINT-ONGE, J., « La définition du groupe : pierre angulaire du recours collectif », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2008, vol.295, 157-169

LORTIE, J., FINN, S., « Une mission de paix globale : le règlement efficace et équitable d'un recours collectif », *Revue du Barreau canadien*, 2007, vol.85, 495-538

PILON, C., « Les étapes préalables à l'autorisation du recours collectif : des moyens préliminaires à la permission de présenter une preuve appropriée », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2007, vol.278, 341-380

CONTE S., CHRETIEN, J., TAYLOR K., « Les recours collectifs: la jurisprudence en évolution » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *La réforme du code de procédure civile trois ans plus tard*, 2006, vol.242, 31-60

DESMEULES, C., CONTE, S., « La preuve admissible au stade de la requête pour autorisation d'exercer un recours collectif » in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2006, vol.254, 3-26

SIMARD, M., « L'octroi de dommages par jugement final en matière de recours collectif », in Barreau du Québec, Service de la formation continue, *Développements récents en recours collectifs*, 2006, vol.254, 69-107

Bibliotheek van het federaal Parlement Collectieve vordering dossier nr. 122 – 10.10.2012
--

Vergelijkend recht

AZAR-BAUD, M.J., « La nature juridique des actions collectives en droit de la consommation », *R.E.D.C.*, 2012, liv.1, 3-28

PIERS, M., DE BAERE, E., « Collectief slachtofferschap in rechtsvergelijkend perspectief », *Orde van de dag*, 2011, afl.54, 17-28

TZANKOVA I., KORTMANN, J., "Remedies for consumers of financial services: collective redress and Improvement of Class Representation", *R.E.D.C.*, 2010, liv.1, 117-140

PIERS, M., « Class actions. Verenigde Staten v.Europa. Rechtsvergelijkende beschouwingen naar aanleiding van de Wal-Martzaak », *N.J.W.*, 2007, afl.171, 825-837